

Wyniki monitoringu ksyłomki striks (sówka puszczykówka) *Xylomoia strix* w 2021 roku

Spis treści

I. Informacje ogólne	3
II. Wyniki monitoringu ksyłomki striks <i>Xylomoia strix</i> w regionie biogeograficznym kontynentalnym	7
1. STAN OCHRONY GATUNKU W REGIONIE BIOGEOGRAFICZNYM KONTYNTALNYM	7
1. Stan i zmiany w czasie parametru populacja	7
2. Stan i zmiany w czasie parametru siedlisko gatunku	9
3. Stan i zmiany w czasie parametru perspektywy ochrony	12
4. Stan ochrony gatunku i jego zmiany w czasie oraz znaczenie poszczególnych wskaźników i parametrów dla jego oceny	14
2. ODDZIAŁYWANIA I ZAGROŻENIA WYKAZYWANE NA STANOWISKACH MONITORINGOWYCH W REGIONIE BIOGEOGRAFICZNYM KONTYNTALNYM	17
1. Stwierdzone oddziaływania	17
2. Przewidywane zagrożenia	18
3. STOSOWANE NA BADANYCH STANOWISKACH I ZALECANE DZIAŁANIA OCHRONNE DLA GATUNKU W REGIONIE BIOGEOGRAFICZNYM KONTYNTALNYM	19

Ksylomka striks (*Xylomoia strix*) (fot. Janusz Nowacki)

I. Informacje ogólne

1. Kod, nazwa polska i nazwa łacińska

4044 ksyłomka striks (sówka puszczykówka) *Xylomoia strix*

2. Informacja, w jakich regionach biogeograficznych występuje dany gatunek

CON – region biogeograficzny kontynentalny

3. Koordynator główny: Paweł Adamski

4. Koordynator krajowy: Janusz Nowacki

5. Eksperti lokalni: Janusz Nowacki, Krzysztof Pałka

6. Informacja o ewentualnych zmianach w metodyce badań w stosunku do metodyki opisanej w przewodniku monitoringu

Prace monitoringowe w 2021 roku prowadzone były według metodyki opisanej w przewodniku monitoringu z uwzględnieniem modyfikacji metodyki z dnia 29. 03. 2021 r. Powyższa modyfikacja dotyczyła rozszerzenia wiosennych poszukiwań stadiów rozwojowych ksyłomki striks o żerujące, wyrosnięte gąsienice i zmiany terminu poszukiwań gąsienic i poczwerek na okres od 1 kwietnia do 15 maja oraz realizacji obserwacji imagines, na okres od 1 czerwca do 31 lipca.

7. Informacja o ewentualnym wykorzystaniu wyników z innych projektów

Nie wykorzystano.

8. Informacja o stanowiskach monitoringowych

W 2007 r. badania monitoringowe ksyłomki striks realizowano wyłącznie na jedynym znanym wówczas stanowisku w Polsce - rezerwat Torfowisko Sobowice. W efekcie pogłębienia wiedzy na temat biologii i wymagań siedliskowych oraz rozsiedlenia ksyłomka striks stwierdzono

nowe stanowiska występowania tego gatunku w regionie biogeograficznym kontynentalnym w Polsce (Nowacki, Pałka 2016). Umożliwiło to w roku 2014 objęcie gatunku monitoringiem na 5 stanowiskach na obszarze Lubelszczyzny. Za wyjątkiem stanowiska w rezerwacie Torfowisko Sobowice (które zastąpiono nową powierzchnią badawczą, zlokalizowaną również w obrębie obszaru Natura 2000 Torfowisko Sobowice, ale w innym siedlisku, gdzie zgodnie z aktualną wiedzą było większe prawdopodobieństwo wykrycia obecności gatunku) były to nowe stanowiska, na których wcześniej nie prowadzono monitoringu. Stanowiskami tymi były: Biały Słup, Dębowiec, Malice i Ślipcze. W świetle uzyskanych wyników monitoringu ksylomka striks z 2014 roku badane stanowiska stanowią dobrą reprezentację jej zasobów, pozwalającą ocenić stan i możliwości ochrony tego gatunku. Z powyższych względów w monitoringu w 2021 roku uwzględniono te same stanowiska (ryc. 1).

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk ksyłomki striks monitorowanych w 2021 roku. Objasnienia: kolorem zaznaczono stan ochrony gatunku na danym stanowisku (zielony – FV, pomarańczowy – U1, czerwony - U2). Filoetową linią oznaczono granicę regionów biogeograficznych.

Tab. 1. Liczba stanowisk badanych w poszczególnych etapach prac monitoringowych.

Etap	Rok/lata badań	Liczba monitorowanych stanowisk			Liczba usuniętych stanowisk, w tym z przyczyn merytorycznych*			Liczba stanowisk dodanych			Liczba niemonitorowanych (i nieusuniętych)		
		ALP	CON	RAZEM	ALP	CON	RAZEM	ALP	CON	RAZEM	ALP	CON	RAZEM
2006-2008	2007	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2013-2014	2014	-	5	5	-	-	-	-	4	4	-	-	-
2020-2022	2021	-	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-

*Uwzględniono dwie możliwości usunięcia stanowiska: 1) z przyczyn merytorycznych, np. z powodu zaniku gatunku lub odpowiedniego siedliska, 2) z innych przyczyn, w tym z powodu tzw. optymalizacji liczby i rozmieszczenia stanowisk itp.

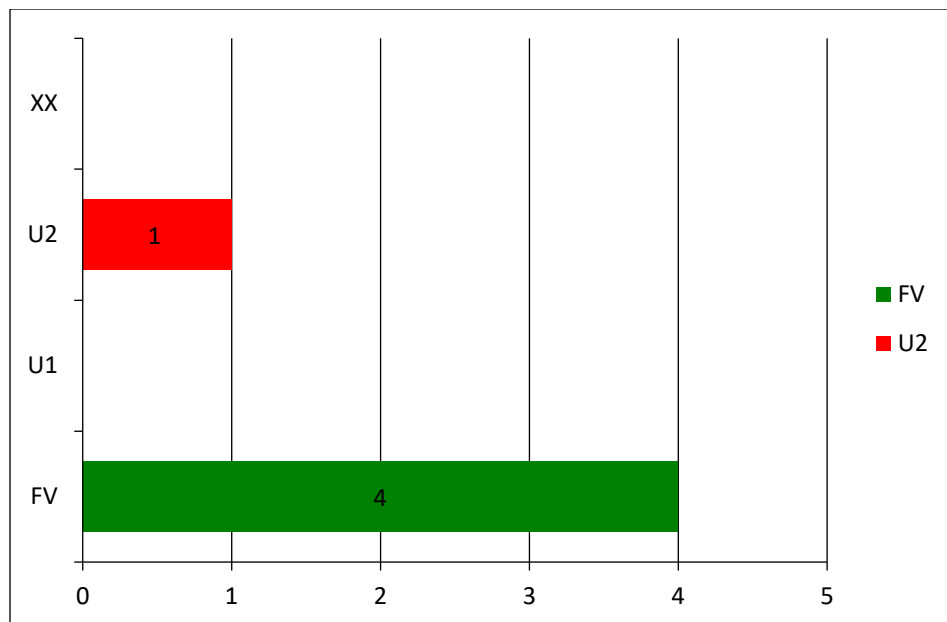
II. Wyniki monitoringu ksylomki striks *Xylomoia strix* w regionie biogeograficznym kontynentalnym

1. STAN OCHRONY GATUNKU W REGIONIE BIOGEOGRAFICZNYM KONTYNETALNYM

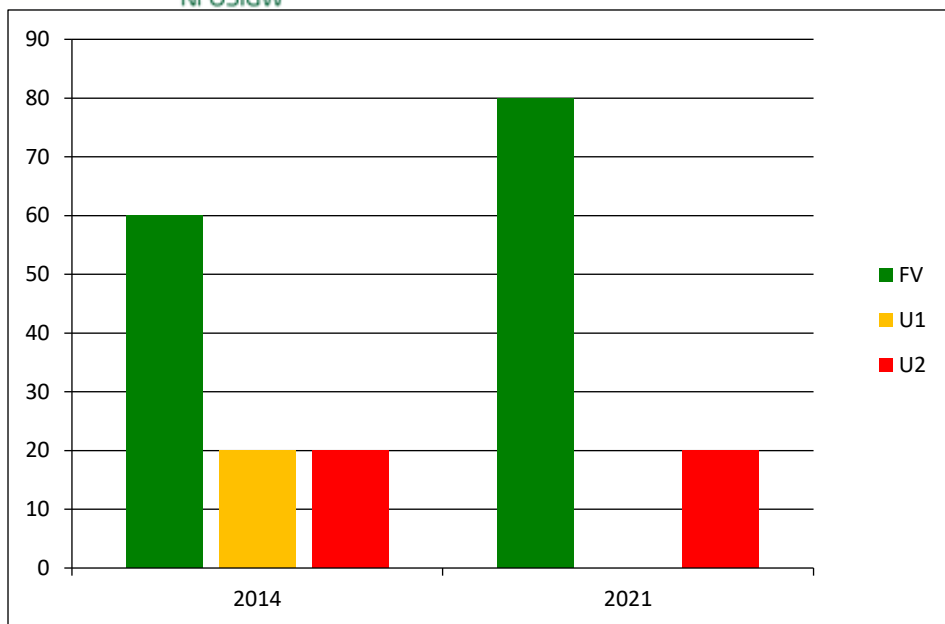
1. Stan i zmiany w czasie parametru populacja

Jedynym wskaźnikiem stanu populacji ksylomki striks, który był badany, jest względna liczebność wyrażająca średnią liczebność wyrosniętych gąsienic i poczwerek na 1 m². W trakcie prac monitoringowych zrealizowanych w 2021 roku wskaźnik ten w przypadku 4 stanowisk oceniony został jako właściwy (FV) (ryc. 2). Natomiast na jednym stanowisku nie potwierdzono występowania gatunku, zarówno w stadium preimaginalnym (gąsienice, poczwarki), jak i stadium dorosłego motyla, co jest równoznaczne ze złą oceną (U2) populacji na tym stanowisku. Stanowiskiem tym jest rezerwat „Torfowisko Sobowice”, na którym omawiany gatunek został po raz pierwszy wykazany z Polski pod koniec XX wieku, natomiast w pracach monitoringowych w latach 2007 i 2014 nie został już potwierdzony. Zatem na tym stanowisku w dalszym ciągu utrzymuje się sytuacja zła odnośnie populacji badanego gatunku. Godnym podkreślenia jest fakt, że na pozostałych 4 stanowiskach wykazano stan populacji właściwy, podczas gdy monitoring z 2014 r. wykazał stan właściwy dla populacji na 3 stanowiskach, a na jednym stanowisku Dębowiec – stan niezadawalający (U1) (ryc. 3). Zatem wyniki przeprowadzonego w 2021 r. monitoringu stanu populacji wskazują na poprawę stanu badanych populacji, o czym świadczą także wartości wskaźników względnej liczebności, które dla poszczególnych stanowisk odpowiednio wynoszą: Biały Słup 1,4 osobnika/m² (w 2014 r. był 1 osobnik/m²), Ślipcze 1 osobnik/m² (w 2014 r. była taka sama wartość), Malice 1,6 osobnika/m² (w 2014 r. było 0,5 osobnika/m²) i Dębowiec 1,2 osobnika/m² (w 2014 r. było 0,2 osobnika/m²).

Biorąc pod uwagę wyniki monitoringu populacji ksylomki striks, przeprowadzonego w 2021 roku, które wykazują wyraźny progres w stosunku do nieco słabszych wyników z monitoringu realizowanego w 2014 roku, a także rezultaty badań nad biologią, ekologią i rozszedleniem omawianego gatunku w Polsce (Nowacki, Pałka 2016), stan populacji gatunku w regionie biogeograficznym kontynentalnym na obszarze Polski można uznać za stabilny i ocenić jako właściwy (FV). Stanowisko rezerwat Torfowisko Sobowice, na którym nie potwierdzono występowania ksylomki striks w całym okresie badań monitoringowych, należy uznać za stanowisko wcześniej wygasłe w efekcie niekorzystnego oddziaływania presji kolekcjonerów owadów. Wydaje się, że w zaistniałej sytuacji należy rozważyć wycofanie tego stanowiska z dalszego monitoringu w kolejnym okresie, wprowadzając w to miejsce nowe, nie monitorowane wcześniej stanowisko.

Ryc. 2. Liczba stanowisk monitoringowych w regionie kontynentalnym z daną oceną stanu populacji ksyłomki striks 2021 r.

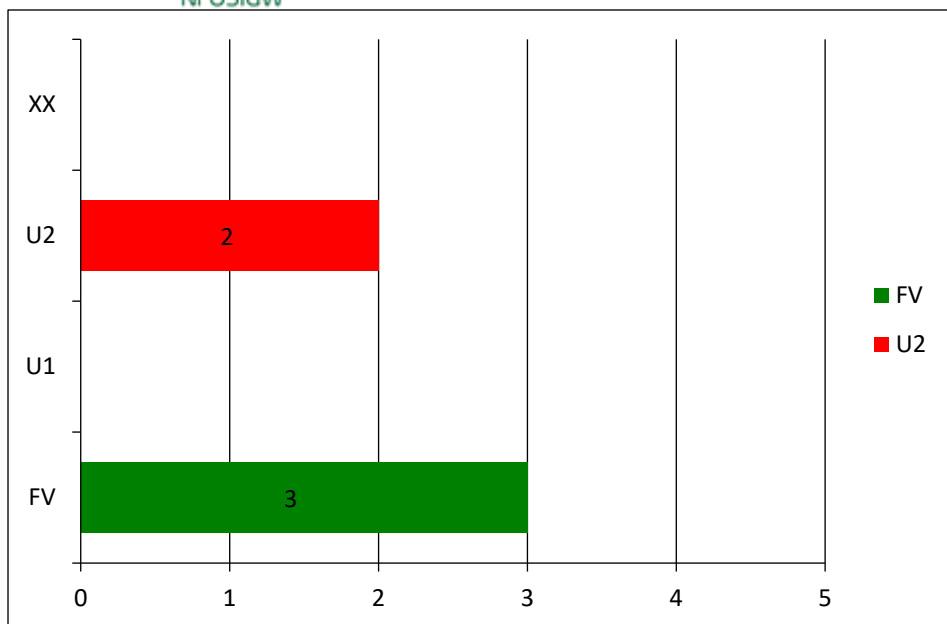
Ryc. 3. Zmiany udziału (%) monitorowanych stanowisk z daną oceną stanu populacji ksyłomki striks w regionie biogeograficznym kontynentalnym w poszczególnych latach badań.

2. Stan i zmiany w czasie parametru siedlisko gatunku

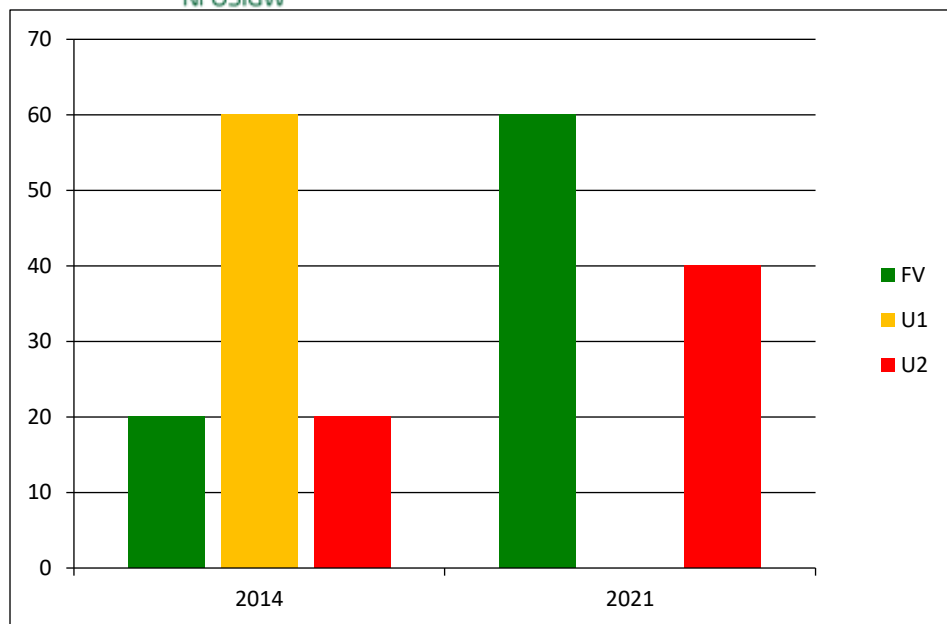
Stan siedliska ma pierwszorzędne znaczenie dla rozwoju populacji ksyłomki striks, która jest monofagiem skrzyphu zimowego. Jedynym wskaźnikiem stanu siedliska, który był badany w ramach monitoringu jest baza pokarmowa, wyrażająca powierzchnię zwartego płata skrzyphu zimowego. W 2021 roku stan siedliska został oceniony jako właściwy (FV) na 3 stanowiskach, a na pozostałych dwóch jako zły (U2) (ryc. 4). Podkreślić należy, że na stanowiskach, na których siedlisko oceniono na stan właściwy, występują odpowiednio duże powierzchnie zasiedlone przez skrzyph zimowy: Malice pow. około 0,32 ha, Dębowiec pow. ok. 0,21 ha, Ślipcze pow. ok. 0,14 ha. Na wspomnianych stanowiskach skrzyph rośnie w zwartych płatach w runie drzewostanów grądu niskiego lub łęgu, w znacznym oddaleniu od siedlisk ludzkich, co dobrze rokuje na przyszłość. Na pozostałych dwóch stanowiskach, dla których stan siedliska oceniono jako zły, występują niewielkie powierzchnie ze skrzyphem zimowym, a ponadto zagrożone brakiem stabilności siedliska. Na stanowisku Biały Słup, pow. ok. 0,024 ha, skrzyph zimowy rośnie głównie

wzdłuż pobocza drogi. Natomiast w rezerwacie Torfowisko Sobowice, pow. ok. 0,03 ha, skrzyp zimowy rośnie głównie wzdłuż nasypu drogi biegnącej przez rezerwat i dodatkowo w zbytnim ocienieniu pod okapem drzew i krzewów leszczyny, co wpływa niekorzystnie na rozwój skrzypu zimowego. Podczas monitoringu z 2014 roku parametr siedlisko tylko dla jednego stanowiska oceniono jako właściwy (FV), dla trzech jako niezadawalający (U1), a dla jednego jako zły (U2) (ryc. 5). Zatem wyniki przeprowadzonego w 2021 r. monitoringu stanu siedliska wskazują na niewielkie zmiany stanu tego parametru.

Biorąc pod uwagę wyniki monitoringu stanu siedliska ksylomki striks, przeprowadzonego w 2021 roku, które wykazują na niewielki progres w stosunku do wyników monitoringu realizowanego w 2014 roku, a także rezultaty badań nad biologią, ekologią i rozszedleniem omawianego gatunku w Polsce (Nowacki, Pałka 2016), stan siedlisk dla gatunku w regionie biogeograficznym kontynentalnym na obszarze Polski należy ocenić jako niezadawalający (U1). Dla poprawy tego wyniku niezbędne jest podjęcie dodatkowych działań ochronnych zmierzających do poprawy stanu siedliska na stanowisku Biały Słup i ewentualnie w rezerwacie Torfowisko Sobowice, chyba że podjęta zostanie decyzja o wycofaniu tego stanowiska z dalszego monitoringu w kolejnym okresie i wprowadzenie zamiast niego nowego stanowiska, niepodlegającego jeszcze monitoringowi.

Ryc. 4. Liczba stanowisk monitoringowych w regionie biogeograficznym kontynentalnym z daną oceną stanu siedliska ksyłomki striks w 2021 r.

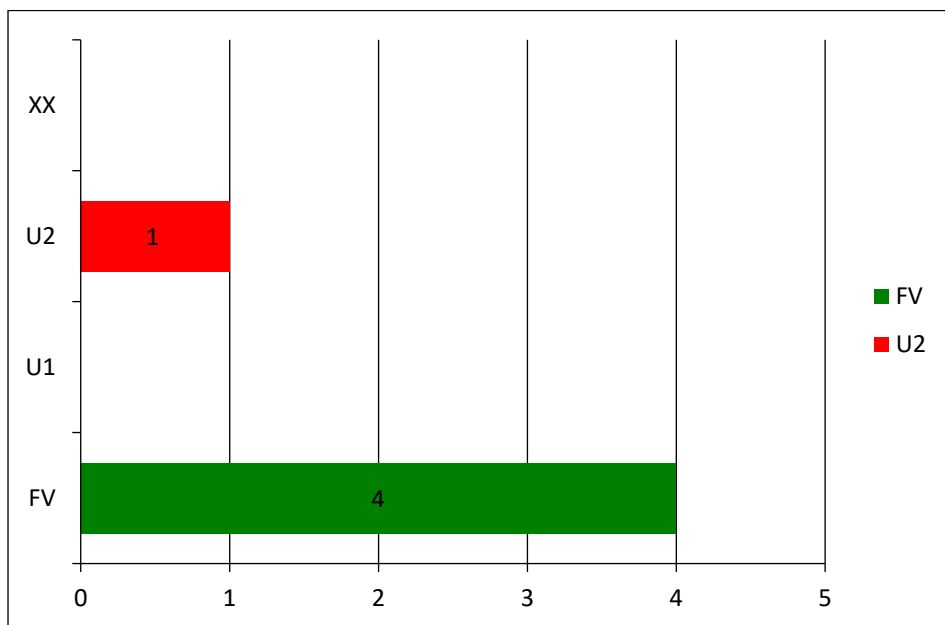
Ryc. 5. Zmiany udziału (%) monitorowanych stanowisk z daną oceną stanu siedliska ksyłomki striks w regionie biogeograficznym kontynentalnym w poszczególnych latach badań.

3. Stan i zmiany w czasie parametru perspektywy ochrony

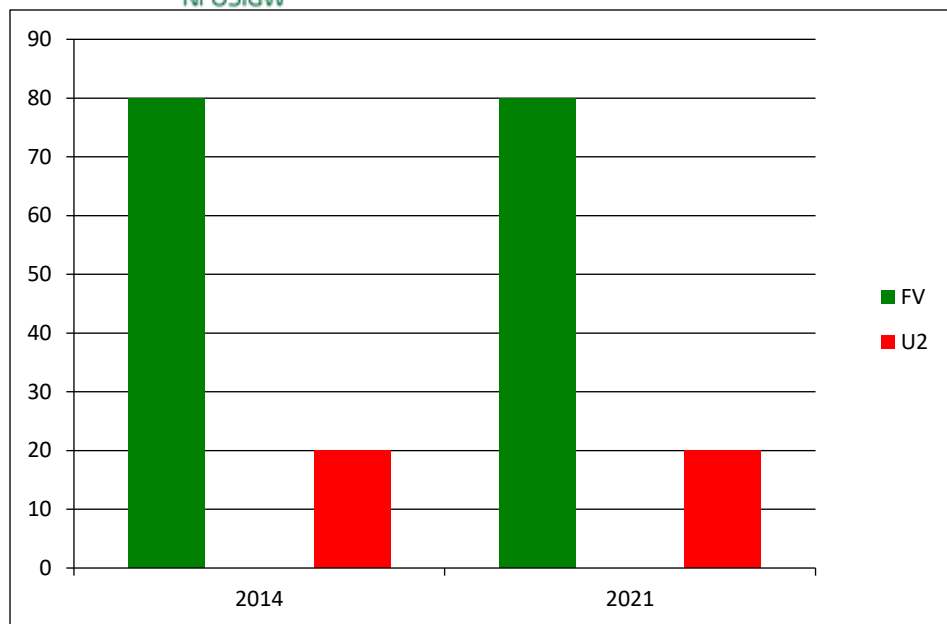
W wyniku monitoringu przeprowadzonego w 2021 r. perspektywy ochrony ksyłomki striks na 4 stanowiskach oceniono jako dobre (FV) (ryc. 6). Powyższa ocena opiera się na wynikach oceny parametrów populacja i siedlisko z ostatnich badań monitoringowych. Podkreślić należy fakt, że stanowisko Biały Słup (gdzie stwierdzono zły stan siedliska) znajduje się przy granicy Roztoczańskiego Parku Narodowego, co powinno gwarantować skuteczność ochrony. Władze RPN złożyły już taką deklarację i rozpoczęły pierwsze działania. Realizowane są też działania zmierzające do ochrony skrzypu zimowego na poboczu pasa drogowego. Należy też wspomnieć, że stanowiska Dębowiec i Ślipcze leżą na terenie obszarów sieci Natura 2000, gdzie plany zadań ochronnych przewidują usunięcie części krzewów z płatów skrzypu zimowego, a na stanowisku Malice stosunkowo niewielki zakres prac pielęgnacyjnych w drzewostanie, możliwy do przeprowadzenia przez Nadleśnictwo Mircze, poprawi jeszcze dobrą już kondycję roślin skrzypu zimowego. Natomiast na stanowisku Rezerwat Torfowisko Sobowice perspektywy ochrony

oceniono jako złe U2, gdyż już po raz trzeci nie stwierdzono tam obecności ksyłomka striks. Generalnie, na wszystkich badanych w 2021 r. stanowiskach perspektywy ochrony oceniono podobnie jak w monitoringu przeprowadzonym w okresie 2013-2014 (ryc. 7).

Biorąc pod uwagę wyniki monitoringu ksyłomki striks przeprowadzonego w 2021 roku, perspektywy ochrony gatunku w całym regionie biogeograficznym kontynentalnym można ocenić jako dobre (FV). Na taką ocenę wpływają wysokie oceny parametru populacja oraz wysokie oceny parametru siedlisko na większości stanowisk, z wyraźną perspektywą poprawy tego parametru na stanowisku Biały Słup. Stanowisko rezerwat Torfowisko Sobowice, jako niepotwierdzone od początku realizacji badań monitoringowych, można potraktować jako wygasłe we wcześniejszym okresie.

Ryc. 6. Liczba stanowisk monitoringowych w regionie biogeograficznym kontynentalnym z daną oceną perspektyw ochrony ksyłomki striks w 2021 r.

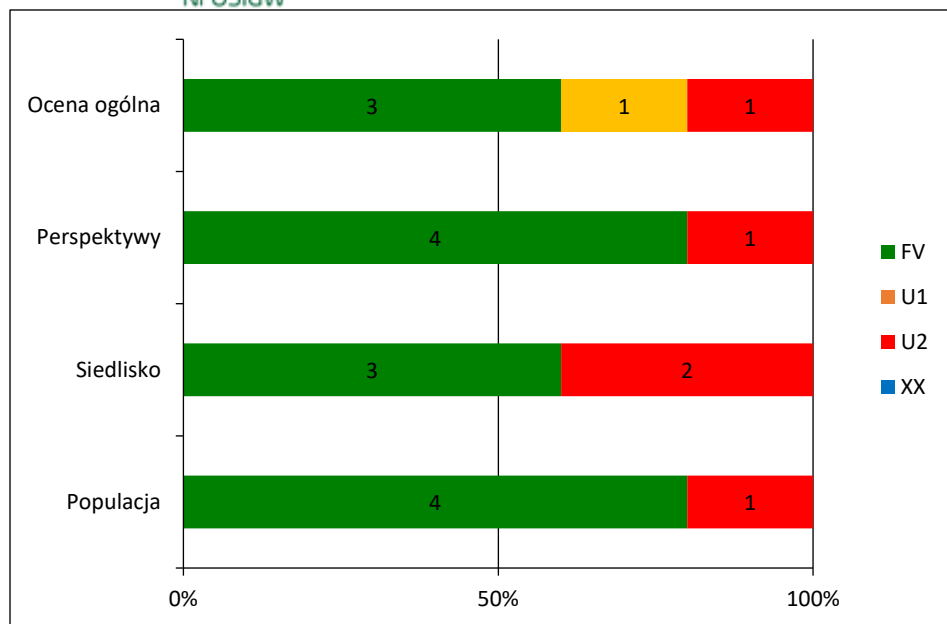
Ryc. 7. Zmiany udziału (%) monitorowanych stanowisk w regionie biogeograficznym kontynentalnym z daną oceną perspektyw ochrony ksyłomki striks w poszczególnych latach badań.

4. Stan ochrony gatunku i jego zmiany w czasie oraz znaczenie poszczególnych wskaźników i parametrów dla jego oceny

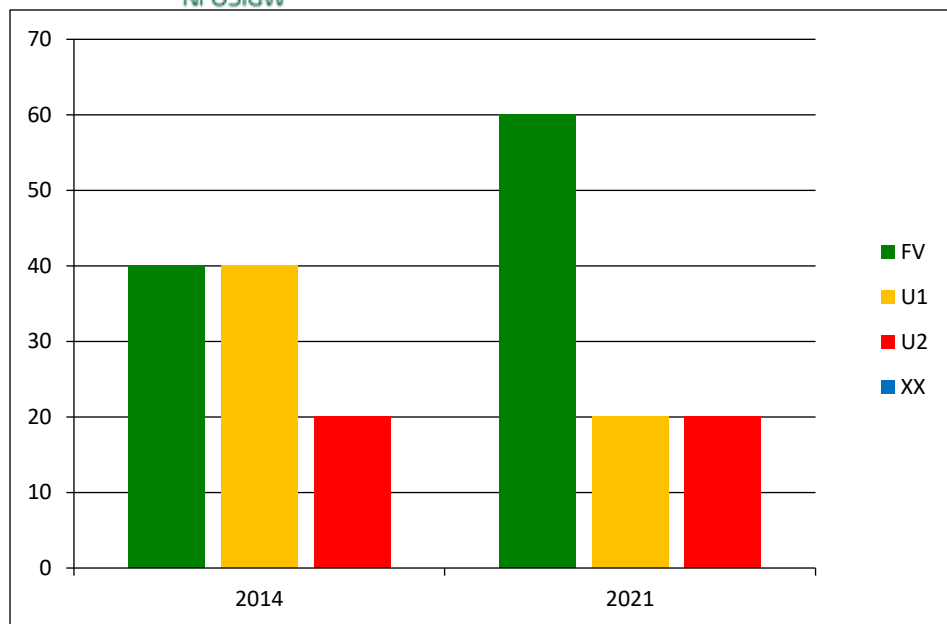
W przeprowadzonym w 2021 r. monitoringu stan ochrony ksyłomki striks oceniono jako właściwy (FV) na trzech stanowiskach: Dębowiec, Malice i Ślipcze. Na taką ocenę wpłynęły zarówno dobry stan populacji gatunku, jak i jego siedliska, a także pozytywnie ocenione perspektywy dalszej ochrony (ryc. 8). Natomiast dla stanowiska Biały Słup stan ochrony oceniono jako niezadowalający (U1). W przypadku tego stanowiska powodem takiej oceny jest niewielka powierzchnia płatu odpowiedniego siedliska (ocena zła U2 dla parametru), choć kondycja populacji ksyłomki striks oraz perspektywę jej ochrony są ocenione jako właściwe (FV). W przypadku stanowiska rezerwat Torfowisko Sobowice ocena stanu ochrony jest zła U2. Na tym stanowisku nie potwierdzono występowania gatunku i wszystkie parametry oceny łącznie z perspektywami

dalszej ochrony oceniono jako złe (U2). Podkreślić należy, że zarówno podczas monitoringu w 2007 roku, prowadzonego intensywnie wyłącznie na tym stanowisku, oraz w 2014, także nie wykryto obecności ksyłomki striks. Stanowisko rezerwat Torfowisko Sobowice jako niepotwierdzone od początku realizacji badań monitoringowych należy potraktować jako wygasłe, które powinno zostać wycofane z dalszych prac monitoringowych. W porównaniu z wynikami monitoringu z wcześniejszego okresu, w bieżącym monitoringu stan ochrony gatunku nieco się poprawił (ryc. 9).

Biorąc pod uwagę wyniki monitoringu ksyłomki striks przeprowadzonego w 2021 roku, stan ochrony gatunku w całym regionie biogeograficznym kontynentalnym można ocenić jako właściwy (FV). Na taką ocenę wpływają wysokie oceny parametru populacja oraz wysokie oceny parametru siedlisko na większości stanowisk. Wprawdzie na stanowisku Biały Słup stan siedlisk oceniono jako zły (U2), jednak wpływ na to miał wyłącznie niewielki obszar płata skrzypu zimowego, podczas gdy sam skrzyp był w doskonałej kondycji do zasiedlenia przez ksyłomkę striks, co potwierdziła wysoka wartość wskaźnika liczebności (1,4 osobnika/m², drugi co do wielkości z badanych). Podkreślić należy, że położenie tego stanowiska na granicy Roztoczańskiego Parku Narodowego w połączeniu z podjętymi działaniami władz Parku, zmierzającymi do rozbudowania powierzchni tego siedliska z wprowadzeniem go na obszar RPN, daje duże szanse na poprawę stanu siedliska na stanowisku Biały Słup. Natomiast stanowisko rezerwat Torfowisko Sobowice, jako niepotwierdzone od początku realizacji badań monitoringowych, należy potraktować jako wygasłe we wcześniejszym okresie i nie uwzględniać w bieżącym opracowaniu oceny stanu ochrony gatunku dla regionu biogeograficznego. Na podstawie wyników prac monitoringowych z okresu 2013-2014 oraz przeprowadzonych obecnie, a także uwzględniając dane publikowane (Nowacki J., Pałka K. 2016), można uznać, że stan ochrony ksyłomki striks w skali regionu biogeograficznego jest stabilny.

Ryc. 8. Liczba stanowisk monitoringowych ksyłomki striks w regionie biogeograficznym kontynentalnym z daną oceną stanu ochrony i jego parametrów w 2021 r.

Ryc. 9. Zmiany udziału (%) monitorowanych stanowisk w regionie biogeograficznym kontynentalnym z daną oceną stanu ochrony ksyłomki striks w poszczególnych latach badań.

2. ODDZIAŁYWANIA I ZAGROŻENIA WYKAZYWANE NA STANOWISKACH MONITORINGOWYCH W REGIONIE BIOGEOGRAFICZNYM KONTYNETALNYM

1. Stwierdzone oddziaływania

Wyniki monitoringu przeprowadzonego w 2021 roku wskazują na kilka rodzajów oddziaływań na ksyłomkę striks, które mają wpływ na kondycję parametrów uwzględnianych w ocenie stanu ochrony gatunku w regionie biogeograficznym kontynentalnym. Najistotniejszym oddziaływaniem mogącym negatywnie wpływać na populacje ksyłomki striks jest ewolucja biocenotyczna, która na części płatów występowania skrzypu zimowego prowadzi do silnego zagęszczenia podrostu drzew i krzewów. Zjawisko to powoduje zbyt duże ocienienie dna lasu i ujemnie

wpływa na rozwój skrzypu zimowego, a to uniemożliwia zasiedlanie go przez ksyłomka striks. Ze zjawiskiem tym spotykamy się na wszystkich monitoringowych stanowiskach. Zupełnie inny charakter ma oddziaływanie zabiegów realizowanych w ramach gospodarki leśnej, polegających na usuwaniu podszytu, które przykładowo miało miejsce na stanowisku Ślipcze, a związane było z oczyszczeniem z krzewów pasa granicznego wzdłuż Bugu. Wpłynęło ono pozytywnie na zasiedlenie skrzypu zimowego przez ksyłomkę striks. Jednoznacznie wskazuje to, że zabieg częściowego usuwania gęstego podrostu z siedlisk występowania ksyłomki striks należy uznać za ważny zabieg ochronny dla zachowania gatunku. Z innych oddziaływań jako negatywne należy wskazać transport i sieci komunikacyjne. Szybki ruch pojazdów nocą drogą wzdłuż stanowiska Biały Słup powoduje zabijanie części aktywnych wówczas imagines ksyłomki striks. Z całą pewnością ma to znaczenie dla ograniczania liczebności ksyłomki striks na stanowiskach leżących wzdłuż dróg z szybkim ruchem samochodowym.

2. Przewidywane zagrożenia

Ogółem na pięciu monitorowanych stanowiskach zidentyfikowano 3 typy zagrożenia dla występowania na nich ksyłomki striks. Każde z tych zagrożeń ma specyficzny i inny typ oddziaływania. Bezspornie najistotniejszym i najczęściej stwierdzonym zagrożeniem jest biotyczny proces naturalny, polegający na sukcesji ekosystemów leśnych. Proces ten występuje samoczynnie, szczególnie po usunięciu części starych drzew w ekosystemach leśnych. Jego negatywne oddziaływanie polega na zarastaniu krzewami i podrostem młodych drzew występujących w runie płatów skrzypu zimowego. Powstające w ten sposób nadmierne ocienienie runa powoduje z jednej strony osłabienie kondycji skrzypu, co w konsekwencji wpływa na ograniczenie możliwości zasiedlania go przez gąsienice ksyłomki striks, a z drugiej strony wpływa na zwiększenie wilgotności powietrza na poziomie płatów skrzypu zimowego, co prowadzi do nadmiernego rozwoju grzybów wywołujących obumieranie roślin skrzypu.

Innym zagrożeniem, będącym efektem aktywności ludzkiej, jest transport drogowy. W sytuacji kiedy drogi, na których ma miejsce szybki ruch samochodowy, przebiegają w obrębie stanowiska ksyłomki striks w okresie lotów form dorosłych, które są aktywne nocą i pozytywnie reagują na światło jako przynętę, może dochodzić do zabijania latających nad drogą motyli, co jednoznacznie wpłynie na ograniczenie liczebności imagines ksyłomki striks. Z taką sytuacją mamy do czynienia na stanowisku Biały Słup.

Kolejnym istotnym i niezmiernie groźnym zagrożeniem dla lokalnych, występujących na niewielkim obszarze, populacji jest użytkowanie zasobów biologicznych polegające na pozyskiwaniu osobników ksyłomki striks przez kolekcjonerów i handlarzy motyli. O randze tego zagrożenia na łatwo dostępnych stanowiskach omawianego motyla świadczy ekstynkcja ksyłomki striks na stanowisku rezerwat Torfowisko Sobowice. W okresie przełomu XX i XXI wieku na obszarze tego stanowiska wielokrotnie stwierdzano prowadzenie odłowów motyli na światło w okresie

aktywności ksyłomki striks. Ponadto w trakcie prac monitoringowych w okresie 2013-2014 obserwowano liczne ślady wycięcia pojedynczych roślin skrzypu zimowego, których nie obserwowano na pozostałych nowo odkrytych stanowiskach nieznanymi dla kolekcjonerów. Ponadto śladów takich nie obserwowano na wspomnianym stanowisku podczas bieżącego okresu monitoringowego, co może wynikać z wcześniejszej ekstynkcji gatunku na tym stanowisku. Powyższe fakty mogą wskazywać na pozyskiwanie stadiów larwalnych przez kolekcjonerów. Na podobne zagrożenie narażone jest głównie stanowisko Malice, które jest ogólnie dostępne i nie podlega żadnej formie obszarowej ochrony prawnej.

3. STOSOWANE NA BADANYCH STANOWISKACH I ZALECANE DZIAŁANIA OCHRONNE DLA GATUNKU W REGIONIE BIOGEOGRAFICZNYM KONTYNENTALNYM

Spśród pięciu monitorowanych stanowisk ksyłomki striks żadne nie podlegało dotychczas celowym, konsekwentnym zabiegom ochronnym. Pewne działania zmierzające do umożliwienia zasiedlenia przez skrzyp zimowy większej powierzchni na stanowisku Biały Słup podjęły władze Roztoczańskiego Parku Narodowego. Również na tym stanowisku zadbano o ograniczenie do minimum wykaszania pobocza drogi, przy której znajduje się płat skrzypu zimowego zasiedlony przez ksyłomkę striks.

Wspomniane działania w stosunku do stanowiska Biały Słup powinny być konsekwentnie realizowane w większej skali. Zatem należy zadbać o następujące zabiegi ochronne:

(1) Zwiększenie powierzchni występowania skrzypu zimowego zarówno na obszarze lasów Nadleśnictwa Zwierzyniec, jak i na obszar Roztoczańskiego Parku Narodowego, co w znacznym stopniu poprawi status ochrony ksyłomki striks. Powyższe działanie musi polegać na prześwietleniu fragmentu drzewostanu leżącego na obszarze RPN przylegającym do szosy Zwierzyniec – Józefów Roztoczański, w kilku miejscach, gdzie na poboczu drogi występuje skrzyp zimowy. Prześwietlony powinien zostać fragment lasu obejmujący łącznie obszar około 0,25 – 0,5 ha. Powyższe prześwietlenie musi polegać na usunięciu kilkunastu do kilkudziesięciu dorosłych drzew oraz konsekwentne usuwanie podrostu drzew i krzewów celem doświetlenia dna lasu. Tylko w ten sposób umożliwione zostanie samodzielne rozprzestrzenienie się skrzypu na większym obszarze.

(2) Zobowiązanie oficjalnymi decyzjami odpowiedniego Zarządu Rejonu Dróg Publicznych do dopilnowania niewykaszania pobocza drogi na całym odcinku występowania skrzypu zimowego w ciągu okresu całego roku. Wynika to ze specyfiki rozwoju ksyłomki striks, która żeruje wewnątrz pędów skrzypu w okresie IV do VI, a następnie od VII do IX, po czym także w pędach skrzypu zimuje. Ponadto skrzyp zimowy jest rośliną wolno rozwijającą się i wycięcie, nawet w okresie poza żerowaniem gąsienic, spowoduje brak roślin dla następnego pokolenia.

(3) Na odcinku drogi Zwierzyniec – Józefów Roztoczański, przebiegającym wzdłuż stanowisk skrzypu zimowego, należy ograniczyć dopuszczalną prędkość pojazdów do minimum. Ograniczenie powinno obowiązywać co najmniej od 1 czerwca do 31 lipca.

Jak wykazały badania monitoringowe najistotniejszym zagrożeniem negatywnie wpływającym na populacje ksylomki striks jest ewolucja biocenotyczna, która na większości stanowisk występowania skrzypu zimowego prowadzi do silnego zagęszczenia podrostu drzew i krzewów, co powoduje zbyt duże ocienienie dna lasu i ujemnie wpływa na rozwój skrzypu zimowego i zasiedlanie go przez ksylomkę striks. Aby temu zapobiec, należy stosować następujący zabieg ochrony:

Na wszystkich stanowiskach należy prowadzić systematyczne, częściowe usuwanie zbyt gęstego podszytu, tak aby utrzymać odpowiednie doświetlenie dna lasu. Szczególnie należy zadbać o częściowe wycięcie gęstych zarośli krzewów, zwłaszcza leszczyny, a także przecięcie zwartych podszytów drzew. Będzie to miało pozytywny wpływ na rozwój skrzypu zimowego, a tym samym możliwość zasiedlania go przez gąsienice ksylomki striks, które nie zasiedlają zbyt cienkich pędów rosnących w silnym ocienieniu. Z jednej strony pozwoli to na właściwy wzrost rośliny żywicielskiej, a z drugiej strony obniży wilgotność i zabezpieczy skrzyp przed chorobami grzybowymi, które go opanowały szczególnie na stanowiskach Malice i rezerwat Torfowisko Sobowice. Jednoznacznie należy stwierdzić, że zabieg częściowego usuwania gęstego podrostu z siedlisk występowania ksylomki striks należy uznać za najważniejszy zabieg ochronny dla zachowania gatunku i koniecznie go realizować na wszystkich stanowiskach.

Na stanowisku rezerwat Torfowisko Sobowice, na którym ksylomka striks został wykazany z Polski po raz pierwszy, pomimo statusu prawnej ochrony jako rezerwatu przyrody, nie udało się ochronić występującej tam populacji tego gatunku. Z dużym prawdopodobieństwem ekstynkcja gatunku na tym stanowisku jest efektem eksploracji przez kolekcjonerów motyli. Zatem zagrożenie to powinno być także rozpatrywane w ramach działań ochronnych, ponieważ sam status gatunku prawnie chronionego nie jest wystarczający. Poza nadzorem, w miarę możliwości, nad stanowiskami występowania ksylomki striks, który jako monofag skrzypu zimowego rosnącego w zwartych płatach na bardzo ograniczonej powierzchni jest bardzo łatwy do pozyskania, a tym samym doprowadzenia do likwidacji całej populacji, trudno jest wskazać inne zabiegi ochronne zapobiegające pozyskiwaniu gatunku. Jedynym logicznym działaniem wydaje się utrzymywanie wiedzy o stanowiskach występowania ksylomki striks jako poufnej, dostępnej ściśle ograniczonej grupie osób.

Autor sprawozdania: **Janusz Nowacki**

Piśmiennictwo

Nowacki J., Pałka K. 2016. *Xylomoia strix* Mikkola, 1980 in Poland with comments on its biology and ecology (Lepidoptera: Noctuidae). SHILAP Revta. Lepid., 44: 271-279.